

ਪੰਥ-ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੇਧ 'ਚ ਤੁਰਨਾ ਪਵੇਗਾ !

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ (ਪੰਥ) ਹੀ 'ਗੁਰੂ ਪੰਥ' ਹੈ। 'ਪੰਥ' ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ 'ਪਥ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਾਰਗ ਜਾਂ ਰਸਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ :

ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ॥

ਉਰ ਨ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨਾ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ॥

(ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੭)

ਪੰਥੁ ਦਸਾਵਾ ਨਿਤ ਖੜੀ ਮੁੰਧ ਜੋਬਨਿ ਬਾਲੀ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਚੇਤਾਇ ਗੁਰ ਹਰਿ ਮਾਰਗਿ ਚਾਲੀ॥

(ਆਸਾ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੪੪੯)

ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਹਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ 'ਪੰਥੁ' ਮਾਰਗ ਜਾਂ ਰਸਤੇ ਦੇ ਅਰਥ ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੰਥ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਲਈ ਵੀ ਇਸ ਲਫਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਾਂ।

'ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ' ਜਾਂ 'ਗੁਰੂ-ਪੰਥ' ਉਹ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰੂ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਨਾਲ ਅਭੇਦ (ਲੀਨ) ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਰਗ (ਪੰਥ) ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਨੇ ਖੁਦ ਆਪ ਕਰਵਾਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਭੀ ਇਸ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ-ਪੰਥ' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ (ਬੁੱਧੀ) ਇਸ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਆਪ ਖੋਜ ਲਵੇ, ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਦੇ ਹੋਇਆ ਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਖੋਜ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਹੀ, ਇਸ ਦੀ ਤਾਂ ਸਮਝ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ :

ਕੋਠਰੇ ਮਹਿ ਕੋਠਰੀ ਪਰਮ ਕੋਠੀ ਬੀਚਾਰਿ॥

ਗੁਰਿ ਦੀਨੀ ਬਸਤੁ ਕਬੀਰ ਕਉ ਲੇਵਹੁ ਬਸਤੁ ਸਮਾਰਿ॥੪॥

ਕਬੀਰਿ ਦੀਈ ਸੰਸਾਰ ਕਉ ਲੀਨੀ ਜਿਸੁ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਬਿਰੁ ਤਾ ਕਾ ਸੋਹਾਗੁ॥੫॥

(ਪੰਨਾ ੯੭੦)

ਭਗਤ ਜੀ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ, ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਕੋਠੜੇ (ਸਰੀਰ) ਅੰਦਰ ਇਕ ਹਿਰਦਾ ਰੂਪੀ ਕੋਠੜੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਮ ਕੋਠੜੀ, ਇਸ ਲਈ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੱਤ ਵਸਤੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸੇ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਮ ਤੱਤ (ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਖਰੀ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਭੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵਸਤੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦਾ ਭਰਮ-ਚੱਕਰ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਭੀ ਇਸ ਵਸਤੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣ ਜਾਣ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ।

ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ 'ਅਨੰਦ' ਸਾਹਿਬ (ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ) ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ :

ਭਗਤਾ ਕੀ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ॥

ਚਾਲਾ ਨਿਰਾਲੀ ਭਗਤਾਹ ਕੇਰੀ ਬਿਖਮ ਮਾਰਗਿ ਚਲਣਾ॥

ਲਬ ਲੋਭ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤਜਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਹੁਤੁ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ॥

ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ ਏਤੁ ਮਾਰਗਿ ਜਾਣਾ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜਿਨੀ ਆਪੁ ਤਜਿਆ ਹਰਿ ਵਾਸਨਾ ਸਮਾਣੀ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਚਾਲ ਭਗਤਾ ਜੁਗਹੁ ਜੁਗੁ ਨਿਰਾਲੀ॥ (ਪੰਨਾ ੯੧੮)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ, ਸੰਸਾਰੀ ਸਾਕਤਾਂ ਦੇ ਚਲਾਏ ਹੋਏ ਮਾਰਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਆਰਾ (ਉਲਟਾ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰੀ ਮੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਖੋਜ ਕੇ, ਸਰੀਰਕ ਨੇਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਭੀ ਕਬੂਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਉਹ ਲਬ, ਲੋਭ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹਿਤ ਹੀ ਜਪ, ਤਪ ਜਾਂ ਦਾਨ ਆਦਿ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹਰਿ ਕੇ ਲੋਗ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਲਬ, ਲੋਭ, ਅਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਆਦਿ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 'ਭਗਤਾ ਕੀ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ' ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਆਖੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਸੁਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪੰਥ (ਮਾਰਗ) ਅਤਿ ਬਰੀਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਉਪਰ ਚੱਲਣਾ ਭੀ ਅਤਿ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣ ਜਾਂ ਜਾਣਨ ਵਾਸਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਨਾ

ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਤਨੀ ਬਰੀਕ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਲੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਅਤੇ ਵਾਲ ਤੋਂ ਬਰੀਕ ਰਸਤਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਚੁ ਧਰਮ ਅੰਦਰ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਜਾਂ ਵਾਲ ਜਿਹੇ ਬਰੀਕ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਵੰਡਿਆ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰੀ ਵੱਟ ਹੀ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਚੁ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਚੁ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਰੂਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਝੂਠੇ, ਕਪਟੀ, ਪਖੰਡੀ, ਪਰਪੰਚੀ ਅਤੇ ਬਨਾਰਸ ਕੇ ਠੱਗ ਆਦਿ ਉਪਾਧੀਆਂ ਨਾਲ 'ਨਿਵਾਜਿਆ' ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ 'ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ' ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਕੋ-ਇਕ ਰਸਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਪਰਾਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ, ਭਰਮ-ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਤਰ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਰਸਤਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸ (ਪਰਮੇਸ਼ਰ) ਤਕ ਲੈ ਜਾਣ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਭਰਮ-ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਭ ਮੱਤਾਂ (ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ) ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਫ਼ਰਮਾਨ ਇਉਂ ਦਰਜ ਹੈ:

ਫਾਸਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਸਭੁ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ਛੂਟਨ ਕੀ ਇਕੁ ਕੋਈ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੈ ਸੁਤਕੁ ਤਿਨੈ ਨ ਹੋਈ॥ (ਪੰਨਾ ੩੩੧)

ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਭੀ ਮੱਤਾਂ (ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ) ਹਨ ਜਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਭੀ ਹੋਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ ਪਰ ਇਸ ਭਵ ਸਾਗਰ ਵਿਚੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੇਵਲ ਇਕੋ-ਇਕ ਬਿਧੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਭਗਤਾਂ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਪਾਸੋਂ ਆਪ ਉਚਾਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਕ ਮੱਤ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਉਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੱਤਾਂ (ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ) ਦਾ ਮੇਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਸਚੁ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝਾ (ਦਰਸਾ) ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਪੂਰਨ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।

ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ, ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਭੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਚੁ ਧਰਮ ਦੀ ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਭਗਤਾਂ

ਤੋਂ ਝਟਪਟ ਬਾਅਦ ਉਸ ਲਹਿਰ ਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਦੋਂ-ਜਦੋਂ ਭੀ ਸਚੁ ਧਰਮ ਦੀ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ-ਉਦੋਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਮੱਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਭੀ ਅਨਮੱਤੀਆ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਸਚੁ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਚੁ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਨਮੱਤੀਏ ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧ ਭੁਲਾ ਕੇ ਇਸ ਸੱਚੀ ਮੱਤ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਚੁ ਧਰਮ ਦੀ ਇਸ ਮੱਤ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ **“ਸ਼ਾਨ ਕੀ ਆਪੀ”** ਸਾਹਮਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੱਤਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਜੂਦ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਹੋਇਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਵੱਲੋਂ ਸਚੁ ਧਰਮ ਦੇ ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰ, ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਹਿਤ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢੀ ਗਈ ਸੀ।

ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇਖ ਕੇ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਅਨਮੱਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਜੁੱਧ ਲੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਜੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਫਤਹਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਹੋਈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਭੀ, ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰੀ ਰਾਜ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਾਲਚ ਵੱਸ। ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤਾਂ ਸਚੁ ਧਰਮ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ, ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਹੀ ਸੀ। ਸਚੁ ਧਰਮ ਦੇ ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਤਾਂ ਹੱਕ ਸਚੁ ਦੇ ਘਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਉਠ ਸਕਦੀ ਹੈ ! ਮਜ਼ਲੂਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਚੁ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਇਸ 'ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ' ਦੇ ਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰਲਾਪ ਸੁਣ ਕੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜ਼ਾਲਮ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਜਦੋਂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂਹ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਵਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦਹਿਲ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਝਟਪਟ ਮੋਲਾਣਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਚੁ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬਾਈਧਾਰੀਏ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੈਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ

ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਾਰ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ, ਇਸ ਸਚੁ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਮਰਾਟ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਪਾਸੋਂ ਮੱਦਦ ਮੰਗੀ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਭੀ ਜਦੋਂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੱਥ ਲੱਗਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਈ ਤਾਂ ਆਟੇ ਦੀ ਗਊ ਬਣਾ ਕੇ ਕਸਮਾਂ ਖਾਣ ਦਾ ਫਰੋਬ ਭੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡਣ ਉਪਰੰਤ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧੌਖਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨਮੱਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਚੁ ਧਰਮ ਦਾ ਖੁਰਾ-ਖੋਜ ਮਿਟਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਭੀ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਤੀਹ-ਬੱਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਨ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬਾਈਧਾਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ, ਉਸੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਖੁਰਾ-ਖੋਜ ਮਿਟਾ ਦੇਣ ਲਈ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣੋਂ ਬਚਾਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ-ਘਰ ਵੱਲੋਂ ਪੱਥਰ-ਪੂਜਾ ਦੀ ਇਤਨੀ ਤੀਬਰ ਵਿਰੋਧਤਾ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੇਲੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ, ਜਿਤਨੀ ਕਿ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਜਾਂ ਆਗੂ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿ ਕੌੜੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮ ਦੇ ਭੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫਕੀਰ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੌਲਾਣੇ ਭੀ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਚਿੰਤਤ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਚੁ ਧਰਮ ਉਤੇ ਕਹਿਰ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਦਾ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਵਧੇਰੇ ਖਤਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਸਚੁ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਖੁਰਾ-ਖੋਜ ਮਿਟਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਘੜਨੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ। ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਘਰ-ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਦਿਨ ਕਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਚੁ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣਾ ਨਾਤਾ ਨਹੀਂ ਤੋੜਿਆ।

ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰੂਪ, ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭੀ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਤਕ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪੰਥ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੇ ਕੁਝ ਦੋਖੀ, ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਹਿੰਦੂ ਆਖ ਕੇ ਚਿੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਟੀਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਿਪਰਵਾਦ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਉਪਰ ਹੀ ਤੋਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਰਥਾਇਆ ਜਾਂ ਅਰਥਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦਾ ਮੰਤਵ

ਹੀ ਕਾਸ਼ੀ ਮੱਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਨੂੰ ਰਲਗਡ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਸੀ।

ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸਣੀ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਖੌਤੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜੇ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਰਬ-ਰਾਹ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ ਨਾਲ ਅੰਦਰ-ਖਾਤੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਚਿੰਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ-ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਰਲਾ ਪਾ ਦੇਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਖੌਤੀ ਸਿੱਖ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਕੋਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਰਥਵਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਜਿਹਾ ਹੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਤਰ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਘੜ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ, ਸਧਾਰਨ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

